

บทที่ 7

สรุป และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ และศักยภาพชุมชน ชุมชน ตำบลป่าป๋อง ตำบลสง่าบ้าน ตำบลตลาดขวัญ ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัด เชียงใหม่ จากข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาพบว่า การที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้มีคุณภาพที่ดี มีจุดเด่น และยังสามารถเพิ่มมูลค่าให้สินค้าให้เป็นที่ยอมรับ และเป็นที่ต้องการของท้องตลาด จำเป็นต้องมีการศึกษาให้ความรู้ เพื่อเป็นแนวทางสู่ความสำเร็จของการใช้แนวคิดสร้างสรรค์ หรือการสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้นกับกลุ่มการพัฒนา และการให้ความสำคัญต่อการสร้างศักยภาพในทุก ๆ ด้าน ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยพอจะสรุปถึงแนวทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาดังต่อไปนี้

1. ความต้องการชุมชน เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และศักยภาพชุมชน

จากการศึกษาวิจัยในด้านความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และศักยภาพชุมชน ผู้วิจัยสรุป และแบ่งประเภทผู้ประกอบการเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่มีการปฏิบัติงานแบบการรวมกลุ่ม ภายในชุมชน และกลุ่มที่มีการปฏิบัติงานแบบผู้ประกอบการรายเดียว ทั้ง 2 ประเภทนี้ มีวิธีการในการทำงานที่แตกต่างกันเล็กน้อย

1.1 กลุ่มที่มีการปฏิบัติงานแบบการรวมกลุ่มภายในชุมชน

ส่วนใหญ่มีการทำงานแบบอุตสาหกรรมขนาดเล็ก โดยทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ลักษณะเป็นการทำงานร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ไม่มีการแบ่งแยกความถนัด มีการเรียนรู้ และจดจำได้ด้วยตนเอง ในขั้นตอนการทำงานส่วนใหญ่จะเป็นแบบทำเองทุกขั้นตอน

1.2 กลุ่มที่มีการปฏิบัติงานแบบผู้ประกอบการรายเดียว

ส่วนใหญ่จะมีการทำงานแบบอุตสาหกรรมขนาดเล็ก จนถึงขนาดปานกลาง หรือ การทำเป็นอุตสาหกรรมเชิงครัวเรือนเล็ก ๆ เท่านั้น โดยจะมีการทำงานร่วมกันแบบคนในครอบครัว หรือเป็นหมู่คณะเช่นเดียวกับการรวมกลุ่มภายในชุมชน แต่ลักษณะการทำงานจะมีการแบ่งแยกตามความถนัด มีการฝึกอบรม และเรียนรู้การทำงาน ในขั้นตอนการทำงานส่วนใหญ่จะเป็นแบบแบ่งหน้าที่ตามความถนัด

ซึ่งสองกลุ่มนี้มีศักยภาพที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มีการปฏิบัติงานแบบการรวมกลุ่ม ภายในชุมชน จะมีศักยภาพในการทำงานน้อยกว่า เพราะไม่มีการแบ่งแยกตามความถนัด ทำให้งาน ที่ได้ออกมาไม่มีคุณภาพ เนื่องด้วยขาดความชำนาญในการทำงาน การผลิตไม่ทันต่อความต้องการ

ของลูกค้า เพราะในขั้นตอนการทำงานส่วนใหญ่จะเป็นแบบทำเองทุกขั้นตอน ในทางกลับกันกลุ่มที่มีการปฏิบัติงานแบบผู้ประกอบการรายเดียว จะมีศักยภาพภาพในการทำงานมากกว่า เพราะในการทำงานมีการแบ่งแยกตามความถนัด มีการฝึกอบรม หรือเรียนรู้งานก่อนลงมือทำงานจริงจึงมีความชำนาญมากกว่า ด้านแบ่งสายบังคับบัญชา ส่วนใหญ่แบ่งอย่างชัดเจน ลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน ให้สามารถคล่องตัวมากขึ้น

จากการจัดเวทีการเรียนรู้ ผู้วิจัยยังพบว่า ผู้ประกอบการมีความคาดหวัง ความต้องการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมถึงศักยภาพผลิตภัณฑ์ของตนเอง โดยมีความคาดหวังจะได้รับการช่วยเหลือ รวมถึงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับแก่ บุคคลทั่วไปในทุกด้าน สิ่งนี้เองจัดเป็นข้อดี ในการช่วยเหลือกลุ่มธุรกิจชุมชนให้ได้รับการพัฒนา เพราะกลุ่มธุรกิจชุมชนเหล่านี้มีแรงกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่จะผลักดันให้ผลิตภัณฑ์ของตนเป็นที่ยอมรับ

ซึ่งในขณะเดียวกันผู้วิจัยกลับพบว่า มีผู้ประกอบการเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่คิดที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ จะกลับไม่มีความคาดหวังในด้านศักยภาพอื่นๆ หรือแรงกระตุ้นเพื่อให้สินค้าเป็นที่ยอมรับแต่อย่างใด ซึ่งผู้ประกอบการเหล่านี้มีข้อสังเกตที่สามารถพบได้ คือ มีการจัดตั้งกลุ่มหรือรวมกลุ่มกันน้อย สินค้าไม่มีการคุณภาพ ขาดการรับรอง หรือผลักดันให้เข้ารับการตรวจสอบคุณภาพ ขาดความชำนาญ สมาชิกมีอายุมาก และการล้มตลาดของสินค้า เป็นต้น หลายสาเหตุที่เป็นปัจจัย ที่ทำให้ขาดแรงกระตุ้นในการเรียนรู้ที่จะผลักดันให้ผลิตภัณฑ์ของตนเป็นที่ยอมรับ

2. รูปแบบผลิตภัณฑ์ในด้านแนวความคิด กลวิธีการออกแบบ ขั้นตอนการผลิต ภูมิปัญญาชาวบ้าน ทัศนคติ สภาพแวดล้อม ต้นทุนทางธรรมชาติ ที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์

จากการศึกษาวิจัยในด้านของรูปแบบ ตามแนวคิด ขั้นตอนการผลิต ภูมิปัญญาชาวบ้าน ทัศนคติ สภาพแวดล้อม ต้นทุนทางธรรมชาติ นั้นส่งผลกระทบต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์อย่างไร ผู้วิจัยได้ศึกษาสรุปออกมา ดังนี้

จากการลงสำรวจพื้นที่ เพื่อเก็บข้อมูลโดยการสอบถาม และจากแบบสอบถาม พบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ดั้งเดิมตั้งแต่ต้น หรืออาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ปัจจุบันตั้งแต่กำเนิด ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก และเมื่อผ่านฤดูทำนา ทำไร่ แล้วจึงจะเริ่มทำอาชีพเสริม ซึ่งอาชีพเสริมนี้จะขึ้นอยู่กับภูมิปัญญาในท้องถิ่น สภาพแวดล้อมใกล้ตัว หรือ ต้นทุนทางธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ นั่นเอง ผู้ประกอบการบางกลุ่มนำผลผลิตทางการเกษตรที่ออกมาล้นตลาดบ้าง หรือจัดจำหน่ายไม่หมดมาแปรรูป ให้สามารถจัดจำหน่ายต่อได้อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งการแปรรูปผลิตภัณฑ์นี้อาจเรียกได้ว่าเป็นการถนอมอาหาร ซึ่งเป็นกรรมวิธีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่

บรรพบุรุษ ทำให้สามารถสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการมีความรู้ และความเข้าใจ ในการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้เป็นอย่างดี

สำหรับรูปแบบของผลิตภัณฑ์นั้น ก่อนข้างได้รับผลกระทบจากภูมิปัญญาในท้องถิ่นเดิม สภาพแวดล้อม รวมถึงต้นทุนทางธรรมชาติที่มีอยู่เดิมค่อนข้างมาก ตัวอย่างผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์สมุนไพรขมิ้นชัน ดอกอัญชัน มะขามป้อม และไพลอบแห้ง ของกลุ่มพัฒนาวัตถุดิบ และแปรรูปสมุนไพรภาคเหนือ ผลิตภัณฑ์ร่มไม้ไผ่ ของกลุ่มหัตถกรรมทำร่มไม้ไผ่บ้านป่าจั่ว ผลิตภัณฑ์ข้าวแต่น และกล้วยฉาบสมุนไพร ของกลุ่มแปรรูปอาหาร ข้าวแต่น และกล้วยฉาบสมุนไพร เป็นต้น ผลิตภัณฑ์เหล่านี้มีการพัฒนาแล้วในระดับหนึ่ง แต่ยังคงยึดติดกับทัศนคติดั้งเดิมอยู่ค่อนข้างมาก ทั้งยังขาดการประยุกต์ และการดึงเอาจุดเด่น หรือลักษณะเฉพาะในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ผลิตภัณฑ์ตัดเย็บบ้านดอกแดง ผลิตภัณฑ์ปั่นของกลุ่มงานปั่นสปีดตกแต่ง และผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบเห็ดหอม ของกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปเห็ดหอม ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ก็เช่นกัน หากได้รับความรู้ด้านการออกแบบเพิ่มขึ้น เพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้มากขึ้น ก็จะสามารถพัฒนาจนเป็นผลิตภัณฑ์ที่ดีได้ ซึ่งผู้ประกอบการบางส่วนเริ่มเรียนรู้ และมีการประยุกต์ใช้โดยคิดนำเอาวัสดุ หรือวัตถุดิบมาใช้สอยรวม หรือนำสิ่งมีอยู่เดิมมาพัฒนาให้เกิดมูลค่าเพิ่ม เช่น ผลิตภัณฑ์จากน้ำอัดลมพลาสติก (รีไซเคิลขยะ) ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ประดิษฐ์ ที่มีการนำขวดพลาสติกที่ไม่ใช้แล้วมา ทำเป็นโคมไฟประยุกต์สร้างสรรค์ วัสดุเป็นลายลวดแบบต่าง ๆ ตั้งแต่ลายไทย ใบไม้ ดอกไม้แบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นการนำเอาขยะและวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งจัดได้ว่า ตัวอย่างนี้ไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิม ๆ เพียงแต่นำความเป็นเอกลักษณ์ที่มีอยู่มาใช้ หรือประยุกต์ เพื่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ที่มีเสน่ห์ และสามารถคงความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้ได้

3. การจัดการความรู้ด้านการออกแบบและพัฒนาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

จากการศึกษาวิจัยในด้านของรูปแบบ ตามแนวคิด ขั้นตอนการผลิต ภูมิปัญญาชาวบ้าน ทัศนคติ สภาพแวดล้อม ต้นทุนทางธรรมชาติ ทำให้ทราบถึงปัญหาทัศนคติดั้งเดิมที่มีอยู่ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้พัฒนาร่วมกับการออกแบบเชิงสร้างสรรค์ และอนุรักษ์วัฒนธรรมได้ ผู้วิจัยจึงได้จัดเวทีให้ความรู้ เพื่อความเข้าใจ ผูกอบรมพัฒนางานด้านต่างๆ โดยมีรายละเอียดกิจกรรมดังนี้

3.1 การจัดเวทีการเรียนรู้ครั้งที่ 1 การประชุมทีมวิจัย และเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน
ในการดำเนินงานวิจัย ระหว่างผู้วิจัย ผู้นำท้องถิ่น นักวิจัยท้องถิ่น และนักศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องโครงการวิจัยระหว่างผู้วิจัย ผู้นำท้องถิ่น นักวิจัยท้องถิ่น และนักศึกษา เพื่อหาผู้ช่วยนักวิจัย หรือนักวิจัยในชุมชน รวมถึงกลุ่มอาชีพที่ต้องการเข้าร่วมโครงการ ซึ่งผู้วิจัย

พบว่า ก่อนการเปิดเวทีผู้ร่วมโครงการได้มีความเข้าใจโครงการในระดับหนึ่ง และเมื่อเปิดเวทีแล้วผู้ร่วมโครงการ มีความเข้าใจร่วมกันมากขึ้น พร้อมทั้งคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง 7 กลุ่มผลิตภัณฑ์ ดังนี้

3.1.1 ผลิตภัณฑ์จากน้ำอัดลมพลาสติก (รีไซเคิลขยะ) ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ประดิษฐ์

3.1.2 ผลิตภัณฑ์ตัดเย็บบ้านดอกแดง

3.1.3 ผลิตภัณฑ์สมุนไพรขมิ้นชัน ดอกอัญชัน มะขามป้อม และไพลอบแห้ง ของกลุ่มพัฒนาวัตถุดิบและแปรรูปสมุนไพรภาคเหนือ

3.1.4 ผลิตภัณฑ์ปั่น ของกลุ่มงานปั้นศิลปะตกแต่ง

3.1.5 ผลิตภัณฑ์ร่มไม้ไผ่ ของกลุ่มหัตถกรรมทำร่มไม้ไผ่บ้านปางวัว

3.1.6 ผลิตภัณฑ์ข้าวแต่น และกล้วยฉาบสมุนไพร ของกลุ่มแปรรูปอาหาร ข้าวแต่น และกล้วยฉาบสมุนไพร

3.1.7 ผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบเห็ดหอม ของกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปเห็ดหอม

3.2 การจัดเวทีการเรียนรู้ครั้งที่ 2 เพื่อร่วมกันจัดทำโครงการ โดยการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานมาวิเคราะห์ และหาทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาดูงานไปประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่ม ให้ผลิตภัณฑ์สามารถตอบสนองความต้องการของตลาด และได้มาตรฐาน ซึ่งผู้วิจัยพบว่ากลุ่มผู้ประกอบการให้ความสนใจถึงความเป็นไปของผลิตภัณฑ์ที่ได้ไปศึกษาดูงานค่อนข้างมาก และมีความต้องการที่จะพัฒนาเพิ่มมากขึ้น

3.3 การจัดเวทีการเรียนรู้ครั้งที่ 3 วิเคราะห์ถึงผลสำเร็จของผลิตภัณฑ์ ที่ได้รับการพัฒนา ปัญหา และอุปสรรคการปฏิบัติงาน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ถึงผลสำเร็จของผลิตภัณฑ์ ที่ได้รับการพัฒนา ปัญหา และอุปสรรคการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการเริ่มมองเห็นถึงแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ปัญหา และอุปสรรค มีเพียงผู้ประกอบการบางส่วนที่ไม่เข้าใจตามเนื้อหาไม่ทัน และไม่เข้าใจผลการวิเคราะห์ที่ได้

3.4 การจัดเวทีการเรียนรู้ครั้งที่ 4 ประเมินสรุปผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไข พัฒนาคุณภาพ และการจัดจำหน่าย เพื่อดึงดูดลูกค้า โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความรู้ และความเข้าใจในกลวิธีการจัด ตกแต่งหน้าร้าน วิธีเชิญชวนให้ลูกค้าเข้ามาในร้าน การสร้างความประทับใจให้กับลูกค้าในการตกลงใจเลือกซื้อสินค้า ซึ่งผู้วิจัยพบว่า มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ และความคิดเห็นระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งหาแนวทางในการทำงานร่วมกัน

4. การจัดการความรู้ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการ การตลาด การผลิต และการดำเนินงานด้านธุรกิจชุมชน

จากการศึกษาวิจัย เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการ การตลาด การผลิต การดำเนินงานด้านธุรกิจชุมชน จากผลการสำรวจพื้นที่ การเก็บข้อมูล โดยการสอบถาม และจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยพบว่า

4.1 กลุ่มผู้ประกอบการมีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการดำเนินงานตามโครงการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ และวิเคราะห์ศักยภาพของธุรกิจชุมชน กรณีศึกษาตำบลป่าป้อง ตำบลสง่าบ้าน ตำบลตลาดขวัญ ตำบลเทพเสด็จ อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ ในระดับปานกลาง โดยได้รับการชี้แจงจากเจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบ และจากการจัดเวทีประชุมที่ผู้ประกอบการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

4.2 ผู้ประกอบการต่างให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากในระหว่างการการจัดเวทีประชุม ผู้ประกอบการต่างมีคำถาม พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็น ตลอดเวลาในการดำเนินงาน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการมีส่วนร่วมร่วมกัน

4.3 ผู้ประกอบการมีการตัดสินใจ ในด้านการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการ การตลาด การผลิตและการดำเนินงานด้านธุรกิจชุมชนมากขึ้นว่าควรเป็นไปในรูปแบบใด แต่ละด้านมีความสำคัญอย่างไรต่อการดำเนินธุรกิจ รวมไปถึงองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพเป็นไปอย่างเป็นระบบ

4.4 จากการดำเนินงานตามโครงการ การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ และวิเคราะห์ศักยภาพของธุรกิจชุมชนกรณีศึกษาตำบลเชิงดอย ตำบลตลาดขวัญ อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าสามารถตอบสนองความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น ซึ่งการพัฒนาศักยภาพกลุ่มธุรกิจชุมชนได้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยช่วยกันลงมือ และตัดสินใจในการพัฒนาศักยภาพพร้อมทั้งดำเนินการตามโครงการ

4.5 ผู้ประกอบการมีความต้องการให้รัฐสนับสนุนด้านการตลาด และการจัดหาแหล่งจัดจำหน่ายสินค้า เพื่อที่ว่าหากผู้ประกอบการผลิตสินค้าออกมาแล้วจะมีแหล่งรองรับที่แน่นอน

4.6 สนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างช่องทางการตลาด และเป็นการให้ความรู้แก่ผู้บริโภคสินค้า นำเสนอจุดเด่น หรือเอกลักษณ์ให้เป็นที่รู้จัก

4.7 ผู้ประกอบการมีความต้องการที่จะให้รัฐจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้น และยังจัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ มีความชำนาญ เพื่อช่วยเหลือและอบรมให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ ให้เพียงพอต่อความต้องการ

5. การจัดการความรู้ โดยกำหนดจุดเน้นที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อพัฒนาชีวิตและเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืน

ผลจากการจัดการความรู้โดยกำหนดจุดเน้นที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มธุรกิจชุมชนตำบลป่าป้อง ตำบลสง่าบ้าน ตำบลตลาดขวัญ และตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ตามเกณฑ์วิเคราะห์อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้ดังนี้

5.1 กลุ่มธุรกิจชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินชีวิต หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองมาปรับใช้กับการดำเนินธุรกิจได้เป็นอย่างดี และยังสามารถนำเทคโนโลยีชาวบ้าน หรือการนำสิ่งประดิษฐ์ที่ตนคิดค้นขึ้นในราคาประหยัดมาใช้ในกระบวนการผลิตได้อีกด้วย

5.2 กลุ่มธุรกิจชุมชนยึดมั่นในหลักของความพอเพียง และนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มของตนเอง โดยวิธีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัตถุดิบของท้องถิ่นเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตสินค้าของตน อีกทั้งมีการคำนึงถึงการใช้อย่างประหยัด และรู้คุณค่า

5.3 กลุ่มธุรกิจชุมชนทุกกลุ่มมีการจ้างงานอย่างประหยัด โดยจะเน้นการใช้แรงงานที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อลดค่าใช้จ่ายและเป็นการกระจายรายได้ให้แก่คนในชุมชน

5.4 กลุ่มธุรกิจชุมชนส่วนใหญ่ยึดมั่นหลักของควมมีเหตุผลในการประกอบธุรกิจ โดยการคำนึงถึงการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับสถานภาพของตนเอง เพื่อหลีกเลี่ยงต่อการเกิดภาวะหนี้สินใหม่

5.5 กลุ่มธุรกิจชุมชนมีความตระหนักในคุณธรรม ซื่อสัตย์ และไม่คิดเอาเปรียบต่อผู้บริโภค มีการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ตรงต่อความต้องการของผู้บริโภคอย่างแท้จริง และยังมีความยุติธรรมต่อลูกจ้าง หรือสมาชิกในกลุ่ม

5.6 กลุ่มธุรกิจชุมชนคำนึงถึงหลักการ “ซื่อง่าย ขายคล่อง” เพื่อนำมาใช้ในการประกอบธุรกิจของตนเอง เป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค และคำนึงถึงการประกอบธุรกิจระยะยาว

5.7 กลุ่มธุรกิจชุมชนมีการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่กลุ่มของตน ด้วยการสร้างรายได้เสริมด้วยการสร้างอาชีพอื่นทดแทนในระหว่างที่ว่างงาน อีกทั้งยังไม่สร้างหนี้ใหม่ รวมไปถึงการชำระหนี้เดิมที่มีอยู่ให้หมดไป เพื่อเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมกับการประกอบธุรกิจ ต้องคำนึงถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

6. ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา มีดังนี้

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสร้างความเข้าใจเบื้องต้น ตามความสมัครใจร่วมคิดโดยคณะผู้วิจัย ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และภาคีต่าง ๆ มีการเรียนรู้จากที่ได้ปฏิบัติร่วมกันทำให้คณะวิจัยได้องค์ความรู้ และข้อมูลต่าง ๆ ที่สำเร็จตามแนวทางในการศึกษาที่ตั้งไว้ มาประมวลผลเพื่อร่วมสรุปหาแนวทางที่จะพัฒนาศักยภาพร่วมกันในทุก ๆ ฝ่าย โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 เิงนโยบาย ในเชิงนโยบาย เน้นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่เป็นผลจากภาวะ เศรษฐกิจลงต่ำในปัจจุบัน ผลักดันให้ประชาชนได้เข้าถึงบริการของรัฐ ให้ได้รับความช่วยเหลือตามนโยบายที่รัฐบาลได้ตั้งไว้ให้สามารถลดความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวย และคนจน

6.1.1 รัฐบาลควรสนับสนุนด้านเงินทุน แก่กลุ่มธุรกิจชุมชน แผนงานการดำเนินงาน จัดสรรงบให้ทั่วถึง

6.1.2 รัฐบาลควรสนับสนุนในด้านการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อเพิ่มศักยภาพให้แก่ธุรกิจชุมชนที่มีอยู่เดิม

6.1.3 รัฐบาลควรสนับสนุนให้มีการจัดประชุม สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีความเข้าใจตรงกันทางด้านการดำเนินงานของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

6.2 เิงปฏิบัติ ในเชิงปฏิบัติ เน้นการจัดอบรมความรู้แก่ชาวบ้านให้สามารถคิด และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

6.2.1 การสนับสนุนให้มีการอบรมด้านการตลาด โดยการจัดหาแหล่งจัดจำหน่ายสินค้าให้แก่กลุ่มธุรกิจชุมชน และประชาสัมพันธ์ส่งเสริมสินค้าในท้องถิ่น

6.2.2 การสนับสนุนให้มีการอบรมให้ความรู้ เพิ่มความชำนาญการในการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด

6.2.3 การสนับสนุนให้มีการอบรม ให้ความรู้แก่กลุ่มธุรกิจชุมชนให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน สร้างความเข้มแข็งเพื่อการวางแผน การผลิต การจัดจำหน่าย ลดระยะเวลาการผลิต ค่าใช้จ่าย และการดำเนินการ

6.2.4 การสนับสนุนให้กลุ่มธุรกิจชุมชน กลุ่มต่าง ๆ จัดตั้งกองทุนในการดำเนินงานในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์โดยตรง เป็นการป้องกัน งบประมาณ และเงินหมุนเวียนที่ได้รับเสียเปล่า

6.2.5 สนับสนุนให้กลุ่มธุรกิจชุมชน กลุ่มต่าง ๆ ได้จัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายทุกวัน เพื่อให้ทราบถึงสัดส่วนในการลงทุน และกำไรได้อย่างถูกต้อง

7. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

7.1 ควรมีการศึกษาถึงบทบาท และโครงสร้างขององค์กร เพื่อให้ง่ายต่อการประสานงาน หรือทำให้ง่ายต่อการขับเคลื่อนกระบวนการให้ด้านต่าง ๆ ลดขั้นตอนในการทำงานที่ไม่เกิดประโยชน์

7.2 ควรกำหนดให้ทุกตำบลดำเนินกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นกระบวนการ เน้นการปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน ต้องไม่บีบบังคับด้านเวลา เพื่อให้ทุกพื้นที่ที่ดำเนินโครงการให้สำเร็จ ตามเงื่อนไขเวลาเดียวกัน ไม่ใช่ทำตามคำสั่งจากเบื้องบนที่ทำโครงการให้เสร็จตามเงื่อนไขเวลาของการใช้งบประมาณของรัฐ

7.3 ควรมีการศึกษาความต้องการของตลาด ทั้งในต่างประเทศ และภายในประเทศ ที่มีต่อผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท เพื่อศึกษาให้ตรงจุด ตามความต้องการของผู้บริโภคสินค้าและบริการ

7.4 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องวัสดุทดแทนให้มากขึ้น ให้สามารถทดแทนวัสดุที่มีอยู่ในปัจจุบันที่มีเหลือน้อย หรือมีราคาแพง เป็นการลดต้นทุนในการผลิต

7.5 ควรมีการศึกษาด้านการประเมินผล และการติดตามผลของกลุ่มธุรกิจชุมชนที่อยู่ในภายใต้การดำเนินงานของโครงการนั้น ๆ